

บทที่ 5

การจัดบริการนักเรียน : การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

ขอบข่ายเนื้อหา

บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสอนนักเรียน ซึ่งการสอนนักเรียนนั้น ได้แก่ การให้ความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการต่าง ๆ การสอนนักเรียนยังรวมถึงการเสริมสร้างประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียนอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ประสบการณ์ด้านอาชีพ และอื่น ๆ ดังนั้น นอกเหนือจากวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับนักเรียนแล้ว การจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับนักเรียนในโรงเรียนจะช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนได้อย่างสมบูรณ์ อันจะเป็นการเสริมให้การสอนวิชาการมีประสิทธิภาพสูงสุด ในขณะที่เดียวกันก็จะสามารถปรุงแต่งชีวิตของนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพและศักยภาพสูงอันจะเป็นประโยชน์กับตัวนักเรียนเองและสังคมในส่วนรวมด้วย

เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ จะต้องจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ความสามารถในการจัดดำเนินการในด้านนี้จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงสภาพของสถานศึกษานั้น ๆ นักเรียน สภาพสังคม และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ การที่จะจัดบริการและสวัสดิการให้กับนักเรียนได้อย่างไร มีขอบเขต ชนิด ประเภท กว้างขวางมากน้อยเพียงใดนั้นอยู่ในดุลยพินิจและการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนที่จะดำเนินการให้ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้อง สนองตอบสภาพความจำเป็นและความต้องการของนักเรียน บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องโดยทั่วไป

การจัดบริการและสวัสดิการให้กับนักเรียนอาจทำได้หลายประเภทหลายชนิด ดังนี้

1. การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน
2. การจัดบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน
 - 2.1 งานด้านการสุขศึกษาในโรงเรียน
 - 2.2 งานด้านการให้บริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน
 - 2.3 งานด้านการสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

3. การจัดบริการสงเคราะห์และสวัสดิการนักเรียน
 - 3.1 บริการทุนการศึกษา
 - 3.2 บริการอาหารกลางวัน
 - 3.3 บริการด้านนันทนาการ
 - 3.4 บริการรับ-ส่งนักเรียน
 - 3.5 บริการรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน
 - 3.6 บริการด้านการสื่อสาร
 - 3.7 การจัดบริการศิษย์เก่า
 - 3.8 การจัดร้านค้าของโรงเรียน
 - 3.9 การเรียนรักษาดินแดนและการยกเว้นการเกณฑ์ทหาร

ในการอธิบายถึงการจัดบริการนักเรียนในด้านต่าง ๆ นั้น จะกล่าวถึงในแง่ของการดำเนินการในด้านการจัดการหรือการบริหาร โดยจะเน้นให้เห็นถึงความหมาย ความสำคัญ ความจำเป็น ประโยชน์ หลักการและเหตุผล รูปแบบ การดำเนินงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตามความเหมาะสมด้วย

สำหรับในบทนี้จะกล่าวถึงการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสำคัญของการแนะแนว
2. ความหมายของการแนะแนว
3. ความจำเป็นและความสำคัญที่ต้องจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน
4. หลักการในการดำเนินการแนะแนว
5. ความมุ่งหมายของการแนะแนว
6. ประเภทของการแนะแนว
7. การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน
8. บทบาทของบุคลากรกับการแนะแนวในโรงเรียน
9. บริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา
10. หลักเกณฑ์และวิธีการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน
11. ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับโครงการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ
12. ปัญหาบางประการในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน
13. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 กับการแนะแนว

จุดประสงค์

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษาบทนี้แล้วสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. บอกความสำคัญของการแนะแนวได้
2. อธิบายความหมายของการแนะแนวได้
3. ระบุความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนได้
4. บอกความมุ่งหมายของการแนะแนวได้
5. ระบุประเภทของการแนะแนวได้
6. ยกตัวอย่างการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนได้อย่างน้อย 3 อย่าง
7. อธิบายบริการให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ได้
 - 7.1 ประเภทของการให้คำปรึกษา
 - 7.2 ขอบข่ายของการให้คำปรึกษา
 - 7.3 หลักการในการให้คำปรึกษา
 - 7.4 วิธีการให้คำปรึกษา
8. ระบุบทบาทและหน้าที่ด้านการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนของบุคลากรต่าง ๆ ต่อไปนี้ได้
 - 8.1 ผู้บริหารโรงเรียน
 - 8.2 ฝ่ายปกครอง
 - 8.3 คณะครูในโรงเรียน
 - 8.4 ครูประจำชั้น
 - 8.5 พยาบาลประจำโรงเรียน
 - 8.6 ครูแนะแนว
9. อธิบายหลักเกณฑ์และวิธีการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนได้
10. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพได้
11. ระบุถึงปัญหาในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนได้

สาระสำคัญ

1. การแนะแนวเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและที่บุคลิกภาพที่สมบูรณ์สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การแนะแนวเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักทางที่จะใช้ความสามารถของตนที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคมให้มากที่สุด ช่วยให้ผู้รู้จักแก้ปัญหา ตัดสินใจและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม
3. ปรัชญาและหลักการของการศึกษา ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม อาชีพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น วัฒนธรรมต่างประเทศ ตลอดจนประสิทธิภาพในการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการแนะแนว
4. โครงการแนะแนวควรเป็นโครงการประจำและตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสนองความต้องการ ความสนใจของนักเรียนและเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและสังคม
5. จุดมุ่งหมายสำคัญของการแนะแนวคือการป้องกันการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหารวมทั้งการพัฒนาและส่งเสริม
6. การแนะแนวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การแนะแนวการศึกษา การแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งการแนะแนวส่วนตัวและสังคม
7. บริการแนะแนวที่โรงเรียนควรมีจัดมีดังนี้
 - 7.1 บริการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 7.2 บริการสนเทศ
 - 7.3 บริการให้คำปรึกษา
 - 7.4 บริการจัดวางตัวบุคคล
 - 7.5 บริการติดตามผล
8. บริการให้คำปรึกษานับว่าเป็นหัวใจของการแนะแนว
9. การแนะแนวเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย การแนะแนวจะมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องรับผิดชอบและร่วมมือประสานงานกันอย่างมีระบบ
10. วิธีการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนเกี่ยวข้องกับการเริ่มงานหลักเกณฑ์การจัดวิธีการจัดและคณะกรรมการดำเนินงาน

11. โครงการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพนั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ หลายประการ ทั้งด้านนโยบาย บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ และการดำเนินงาน
12. ปัญหาสำคัญของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับบุคลากร อุปกรณ์และกำลังคนตลอดจนปัจจัยประกอบภายนอกโรงเรียน

เนื้อหา

5.1 ความสำคัญของการแนะแนว

โรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปมาก บทบาทของโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะต้องสนองความต้องการ ความถนัด ความสนใจของนักเรียนอย่างกว้างขวาง ดังนั้น โรงเรียนจึงพยายามเลือกสรรวิธีการและแนวทางต่าง ๆ มาใช้เพื่อช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนได้เรียนตามเจตนาารมณ์ของหลักสูตรและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

การแนะแนวเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและมีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ เพราะการแนะแนวยึดหลักการช่วยให้บุคคลสามารถได้ช่วยตนเองตัดสินใจด้วยตนเอง ตลอดจนช่วยให้นักคนนั้นมี ความพร้อมที่จะเผชิญชีวิตในสังคม ด้วยเหตุนี้การแนะแนวซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างมากและเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่ายจะต้องทราบและมองเห็นความสำคัญหรือประโยชน์ของการแนะแนว

5.2 ความหมายของการแนะแนว

การแนะแนว คือ กระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักทางที่จะใช้ความสามารถของตนที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคมให้มากที่สุด และรู้จักเลือกตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างฉลาดมีเหตุผลและถูกต้อง นอกจากนั้น การแนะแนวยังช่วยให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

(กรมวิชาการ 2523 : 1)

พนัส หันนาคินทร์ (พนัส หันนาคินทร์ 2513 : 168) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่า การแนะแนวหมายถึง ความช่วยเหลือที่คนหนึ่งให้แก่อีกคนหนึ่งในการเลือกและปรับปรุงตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเองและรู้จักรับผิดชอบในตัวเองยิ่งขึ้น

วิลเลียม อี โฮป (William E. Hophe 1968 : 810) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวไว้ดังนี้

1. การแนะแนว คือ บริการที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้พัฒนาและเจริญเติบโตด้วยสมรรถวิสัยสูงสุด

2. การแนะแนวเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่สร้างความสัมพันธ์ต่อกัน ตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนกระทั่งออกจากโรงเรียนไป

3. การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ ในการประเมินข้อบกพร่องหรือข้อดีเด่น ลักษณะนิสัยและบุคลิกของแต่ละคน

เคนเนธ บี ฮอยท์ (Kenneth B. Hoyt 1970 : 102) กล่าวว่า การแนะแนวคือ การช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้ตระหนักในคุณค่าของคนที่อยู่ในตัวเอง ช่วยให้นักเรียนศึกษาเล่าเรียนได้อย่างดีที่สุด และสามารถช่วยให้นักเรียนทุกคนวางแนวชีวิตในอนาคตได้อย่างฉลาดรอบคอบ

คาร์เตอร์ วี. กู๊ด (Carter V. Good 1973 : 270) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับการแนะแนวไว้ดังนี้

1. เป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้เข้าใจตนเองและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้ใช้ความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นการนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายโดยจัดสภาพแวดล้อมที่จะช่วยให้เขายอมรับความต้องการเบื้องต้น และทำให้เกิดความสำเร็จตามที่ต้องการ

3. เป็นวิธีที่ครูนำนักเรียนไปสู่การค้นพบและสามารถสนองตอบในสิ่งซึ่งนักเรียนต้องการได้

เชาวน์ มณีวงษ์ (เชาวน์ มณีวงษ์ 2527 : 35) กล่าวว่า การแนะแนวหมายถึง การให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนอย่างมีระบบระเบียบวิธีการและต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนสามารถที่รู้จักและเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมอันเป็นแนวทางที่แก้ไขปัญหาด้วยตนเองรู้จักปรับตนเองและพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2520 : 21) กล่าวว่า กระบวนการแนะแนวคือ บริการอย่างหนึ่งที่โรงเรียนให้แก่นักเรียนในเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น เป็นการช่วยให้นักเรียนได้ช่วยตนเอง รู้จักตนเอง และยอมรับตนเอง การแนะแนวมิใช่ภาระของครูแนะแนวเท่านั้น ยังจำเป็นต้องร่วมมือจากคนอื่น ๆ ได้แก่ ครู พยาบาล แพทย์ จิตแพทย์ และสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

พยอม วงศ์สารศรี (พยอม วงศ์สารศรี 2526 .: 3) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนให้เจริญถึงที่สุด การแนะแนวจะต้องจัดให้ทั่วถึงแก่นักเรียนทุกคน มุ่งช่วยเหลือให้บุคคลเข้าใจตนเอง

ตัดสินใจด้วยตนเอง และปรับตัวของตนเองให้มีความสุขตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติในที่สุด

โดยสรุปพอกกล่าวได้ว่า การแนะแนวเป็นบริการอย่างหนึ่งที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถที่ปรับตัวและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในด้านวิชาการและสังคม ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ด้วยการให้นักเรียนรู้จักตนเอง และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง

5.3 ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

แต่เดิมนั้นการจัดบริการแนะแนวโรงเรียนเน้นในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาดัง ๆ ของนักเรียน แต่ในปัจจุบันการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเป็นขบวนการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนตลอดจนการเสริมสร้างคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น การตัดสินใจ การปรับตัว เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพปัจจุบันระบบการศึกษา การจัดการเรียนมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น นักเรียนมีโอกาสเลือกแนวทางในการเรียนกว้างขวางขึ้น การแนะแนวจึงมีบทบาทในการช่วยแนะแนวทางให้นักเรียนได้เลือกดำเนินการให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจมากยิ่งขึ้น

พนัส หันนาคินทร์ (พนัส หันนาคินทร์ 2513 : 176-177) ได้อธิบายความจำเป็นของการแนะแนวไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในด้านความต้องการเรียนให้สูงขึ้น การศึกษาให้สูงขึ้นเป็นความปรารถนาของคนโดยทั่วไป ความต้องการที่จะศึกษาในชั้นมัธยมมีมากขึ้น มีปัญหาว่าเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาแล้วจะไปทางไหน ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมุ่งเข้ามหาวิทยาลัย แต่ข้อเท็จจริงคือ มหาวิทยาลัยไม่สามารถจะรับทุกคนเข้าเรียนได้ รัฐบาลจึงพยายามส่งเสริมให้เลือกเรียนสายอาชีพ และได้บรรจุวิชาชีพให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ในการที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและรู้จักความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของตนเองนั้น เป็นหน้าที่ของบริการแนะแนวที่จะบอกแก่นักเรียนให้เข้าใจและแนะแนวทางที่นักเรียนควรจะทำต่อไป

2. ความซับซ้อนของสังคมก่อให้เกิดความลำบากในการปรับปรุงตัว สังคมปัจจุบันเจริญก้าวหน้าไปมากทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใน

ระบบทางสังคมและเศรษฐกิจการเมือง ค่านิยมของประชาชนเปลี่ยนไป วิถีชีวิตใหม่ ๆ อาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นหากนักเรียนไม่ได้วิชาการแนะแนวจากโรงเรียนก็จะทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของสังคมได้

3. ความต้องการของเด็กวัยรุ่น เด็กวัยรุ่นเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ มีปัญหาในการเข้าใจตนเอง ถ้าไม่ได้รับการแนะแนวที่เหมาะสมแล้วก็อาจทำให้เกิดปัญหาทางด้านความประพฤติได้

4. ความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปรับตัว ด้วยเหตุที่คนเรามีความแตกต่างกัน จึงเป็นเหตุที่จะต้องมีการแนะนำกัน ต่างคนต่างก็มีปัญหาที่อาจคล้ายกันหรือแตกต่างกัน บริการแนะแนวจะช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นให้หมดไป เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ปราณี เทกิงพล (ปราณี เทกิงพล 2514 : 9-11) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุความจำเป็นและความสำคัญของการจัดบริการแนะแนวดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงของสภาพความเป็นไปทางบ้าน เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครองต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิด

2. ความเปลี่ยนแปลงในเรื่องอาชีพ มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น

3. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอันเป็นปัญหาต่อการดำรงชีวิต

4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบการศึกษา การจัดการศึกษา ปรัชญาการศึกษา

5. สภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ขาดความรู้และประสบการณ์ในการปรับตัว สภาพทางด้านจริยธรรมเปลี่ยนแปลงไป

จรรยา มานิตกุล (จรรยา มานิตกุล 2526 : 181-182) มีความคิดว่า งานแนะแนวมีความจำเป็นและความสำคัญสำหรับนักเรียนดังนี้

1. ระบบการศึกษา หลักสูตรเปลี่ยนแปลงไป นักเรียนมีโอกาสในการตัดสินใจเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจและความต้องการของตนเอง โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้านและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จำนึ่งถึงผู้เรียนทุกคน มุ่งให้ผู้เรียนตัดสินใจอย่างฉลาด ปรับตัวได้ดีมีชีวิตที่เป็นสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. ปัจจุบันนักเรียนจะต้องเผชิญกับปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปรับตัว การแนะแนวจึงมีบทบาทช่วยเหลือให้นักเรียนได้รู้จัก

เข้าใจยอมรับตัวเอง ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและช่วยลดความเครียดในปัญหาต่าง ๆ ได้

3. โรงเรียนมีปริมาณนักเรียนและปริมาณงานสูงมากจนยากที่จะทำความรู้จักและเอาใจใส่นักเรียนทุกคนได้อย่างทั่วถึงโดยกระบวนการอื่น นอกจากกระบวนการแนะแนว

4. วัฒนธรรมต่าง ๆ ระหว่างประเทศที่หลั่งไหลเข้ามา ตลอดจนอาชีพต่าง ๆ ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นอยู่เสมอมิได้ขาด การจัดกิจกรรมเสริมค่านิยมและการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพจากบริการแนะแนวจึงเป็นหนทางที่ดีในการช่วยเหลือนักเรียนให้ไม่สับสนสิ่งที่ตนยึดถือ ประพฤติปฏิบัติและรู้จักวางแผนประกอบอาชีพในอนาคตให้เหมาะสมกับตัวเอง

5. งานแนะแนวเป็นสื่อความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ทั้งจะช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอีกด้วย

6. เด็กวัยรุ่นเป็นระยะที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งในด้านร่างกายและอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอารมณ์นั้นเป็นระยะที่เด็กวัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือแนะแนวทางเป็นอย่างมาก

พยอม วงศ์สารศรี (พยอม วงศ์สารศรี 2526 : 46-49) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญ 7 ประการ ที่เป็นแรงผลักดันให้มีการจัดการแนะแนวขึ้นในโรงเรียน ดังนี้

1. เกิดจากการแผ่ขยายทางด้านความคิดใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยอันเป็นผลสืบเนื่องจากนักการศึกษาของไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ ได้พบแนวความคิดใหม่ ๆ และได้้นำแนวคิดต่าง ๆ นั้นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของไทย

2. นโยบายของรัฐต้องการทรัพยากรที่มีคุณภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่จะมีคุณภาพนั้นต้องมีคุณสมบัติที่รู้จักตนเอง ฟังตนเองและนำตนเองได้ การแนะแนวในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสนองนโยบายของรัฐดังกล่าวได้

3. ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปเป็นเหตุให้ผู้ปกครองและผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับหลักสูตรใหม่ การแนะแนวจึงมีความสำคัญและมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้เรียนและผู้ปกครองให้เกิดความเข้าใจและเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วย

4. สภาพทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากสาเหตุดังกล่าวทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาอยู่กับเด็กมากนัก อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเด็ก การแนะแนวในโรงเรียนจะช่วยให้เด็กเข้าใจสภาพที่แท้จริงได้

5. ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมีลักษณะซับซ้อน และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โรงเรียนจำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนได้รู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

6. ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ การจัดการแนะแนวในโรงเรียนจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ที่ทันสมัยสามารถเลือกเรียน และเลือกอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

7. ค่านิยมของสังคม ความนิยมชมชอบของบุคคลในสังคมที่มีต่ออาชีพบางอาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร จะเป็นผลกระทบต่อการเลือกเรียนและการเลือกอาชีพ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในองค์ประกอบด้านต่าง ๆ การแนะแนวจะช่วยแก้ปัญหาที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงค่านิยมดังกล่าวของสังคมอีกด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับความสำคัญของการแนะแนวในโรงเรียน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำคู่มือการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนและได้กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ 2523 : 2-3)

1. ปรัชญา หลักการและจุดหมายของการแนะแนวมีลักษณะสอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 ในหลักการและจุดหมายที่ว่า ให้ผู้เรียนมีโอกาสตัดสินใจเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจและความต้องการของตน หลักสูตรมุ่งพัฒนาทุกด้าน การจัดการศึกษายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงผู้เรียนทุกคน และมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจอย่างฉลาด ปรับตัวได้ดี มีชีวิตที่เป็นสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2. ในสังคมทุกวันนี้มีปัญหาต่าง ๆ มากมายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนปัญหาการปรับตัวของบุคคล ปัญหาเหล่านี้มีทั่วไปทั้งในชุมชนและโรงเรียน การแนะแนวเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือให้บุคคลได้รู้จักเข้าใจ และยอมรับตัวเอง รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ รู้จักคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ช่วยลดความเครียดในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากเหตุเหล่านั้น

3. โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึง เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ปรากฏว่าในปัจจุบันจำนวนนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นมาก และครูมักจะไม่ค่อยมีเวลาดูแลนักเรียนให้ทั่วถึงทุกด้าน บริการแนะแนวก็จะช่วยดูแลนักเรียนได้

4. อาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น บทบาทของบริการแนะแนวในเรื่องนี้ คือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเหล่านั้น ตลอดจนช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับตัวเอง

5. วัฒนธรรมต่าง ๆ ระหว่างประเทศได้หลั่งไหลเข้ามาเป็นอันมาก เป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความสับสนไม่มั่นใจในสิ่งที่ตนยึดถืออยู่ ซึ่งเป็นเหตุก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมขึ้น บริการแนะแนวของโรงเรียนจะช่วยเหลือนักเรียนได้ในด้านของการจัดกิจกรรมเสริมค่านิยมที่ดีงาม

6. การแนะแนวช่วยให้ครูเข้าใจนักเรียนได้อย่างดี อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ยิ่งกว่านั้นยังเป็นการช่วยให้นักเรียนเข้าใจครู ซึ่งเป็นแนวทางที่จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างครูกับศิษย์ ตลอดจนโรงเรียนกับชุมชน

5.4 หลักการในการดำเนินการแนะแนว

การดำเนินการแนะแนวในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความรู้และความสามารถของผู้ดำเนินงานตามหลักการแนะแนว ที่สำคัญต่อไปนี้ (พยอม วงศ์สารศรี 2526 : 32-34)

1. การแนะแนวมุ่งพัฒนาบุคคลทุกด้าน
2. การแนะแนวเน้นเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. การแนะแนวเน้นให้บุคคลเกิดความเข้าใจและยอมรับพฤติกรรมที่แสดงออก
4. การแนะแนวเป็นการร่วมมือประสานกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน
5. การแนะแนวควรกระทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องทุกระดับการศึกษา
6. การแนะแนวไม่ควรจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีปัญหา แต่ควรขยายขอบข่ายไปยังทุกคนที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากการแนะแนวไม่ได้มุ่งช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาเท่านั้น แต่รวมไปถึงการป้องกันส่งเสริมและพัฒนาบุคคลด้วย
7. การจัดการศึกษา ควรสอดคล้องกับหลักการแนะแนว
8. การแนะแนวจะเกิดประสิทธิผลที่ดี ต้องอาศัยความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างพ่อแม่และครูในโรงเรียน

9. ขอบข่ายในการดำเนินการแนะแนวในโรงเรียน มุ่งพัฒนาทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียน ดังนั้นการแนะแนวจึงให้ความสำคัญในเรื่องการปรับตัวของผู้เรียนในด้านที่เกี่ยวกับปัญหาในครอบครัว ปัญหาในโรงเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทั่วไปรวมถึงปัญหาการตัดสินใจเลือกอาชีพด้วย
10. ในการดำเนินการแนะแนวจะต้องคำนึงถึงปัญหาที่ได้ของเด็กบางคนด้วย
11. การแนะแนวจะมีประสิทธิภาพยิ่ง ถ้าผู้ดำเนินการแนะแนวมีความรู้ด้านเทคนิควิธีการในการศึกษาพฤติกรรมเป็นรายบุคคลมีความรู้เรื่องแบบทดสอบมาตรฐาน และมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้มารับบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบ
12. โปรแกรมการจัดแนะแนวควรยืดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน
13. ความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการแนะแนวนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้โปรแกรมแนะแนวประสบผลสำเร็จ ฉะนั้น ควรได้คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้มีความชำนาญและมีเจตคติที่ดีต่องานแนะแนวมาเป็นผู้บริหารงานแนะแนว
14. การแนะแนวจะได้ผลเป็นอย่างดี เมื่อได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้โปรแกรมแนะแนวที่จัดขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเด็กมากที่สุด

การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของครูใหญ่ ดังนั้นครูใหญ่ควรจะมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการเบื้องต้นของการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการจัดโปรแกรมการแนะแนวในโรงเรียนมีดังนี้

(Glen F. Ovard 1966 : 276)

1. โครงการแนะแนวควรเป็นโครงการประจำ โครงการควรจะต้องอยู่บนรากฐานของการสนองความต้องการ และความสนใจของนักเรียน โครงการแนะแนวไม่จำเป็นต้องจัดให้เหมือนกันทุกโรงเรียน ควรจัดให้พอเหมาะกับสภาพของแต่ละโรงเรียน
2. โครงการแนะแนวควรจะวางแผนเพื่อให้บริการนักเรียนทุกคนในโรงเรียน บางโรงเรียนจัดบริการแนะแนวสำหรับเด็กที่มีปัญหาเฉพาะบางอย่าง เช่น เด็กเรียนช้า เด็กยากจน เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ เป็นต้น ครูใหญ่จะต้องระลึกเสมอว่า เป็นความรับผิดชอบที่จะต้องให้บริการแก่นักเรียนทุกคนตามความต้องการของเขา

3. บริการแนะแนว ควรจะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง บริการแนะแนวมิใช่จัดเฉพาะตอนต้นปีหรือตอนปลายปีเท่านั้น นักเรียนควรจะใช้บริการได้ตลอดทั้งปี

4. บริการแนะแนวควรเกี่ยวข้องกับคณะครูทุกคนในโรงเรียน การที่จะถือว่าการแนะแนวเป็นหน้าที่ของครูแนะแนวเท่านั้น ครูคนอื่นไม่ใช่ครูนั้นเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง โรงเรียนควรวางแผนโครงการแนะแนวโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วม ใครควรจะมีบทบาทอย่างไร มิใช่ว่าครูแนะแนวจะเป็นผู้พิเศษมีความรอบรู้กรรมวิธีการแนะแนวแต่ลำพังเท่านั้น

5. โครงการแนะแนวควรจะดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียน ทั้งนี้ โดยได้รับการเห็นชอบและอนุมัติจากคณะครู การที่ครูแนะแนวดำเนินการเองโดยที่คณะครูไม่เห็นด้วยนั้น เป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ ครูใหญ่ควรจะทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการคณะกรรมการวางแผนเพื่อการแนะแนวเสียเอง

6. โครงการแนะแนวควรมีบริการหลาย ๆ อย่างเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับอัตราค่าจ้าง ความจำเป็น และขีดความสามารถของบุคลากรด้านแนะแนว

7. โครงการควรจะมีที่ยืดหยุ่นเพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง แม้ว่าโครงการแนะแนวจะดำเนินการตามนโยบายของโรงเรียนและคณะครูเห็นชอบด้วยแล้วก็ตาม เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงของโครงการแนะแนวก็น่าจะเป็นสิ่งพึงปรารถนา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอหลักการเพื่อดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียนไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ 2523 : 2)

1. ทุกคนย่อมมีความแตกต่างกัน
2. บุคคลทุกคนเป็นคนมีค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน
3. คนย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
4. พฤติกรรมทุกอย่างของคนย่อมมีสาเหตุ
5. การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคล
6. การแนะแนวในโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนทุกคน ไม่ใช่เฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น
7. บริการแนะแนวต้องจัดเป็นกระบวนการต่อเนื่อง
8. การจัดบริการแนะแนวต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย
9. การจัดบริการแนะแนวต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคลากรตามระบอบประชาธิปไตย

5.5 ความมุ่งหมายของการแนะแนว

จากความหมายของการแนะแนวที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการแนะแนวมีดังนี้ (พยอม วงศ์สารศรี 2526 : 6)

1. มุ่งช่วยให้บุคคลได้พัฒนาความรู้ความสามารถ ความถนัด ความคิดและทักษะที่เหมาะสมตามเอกตภาพของเขา

2. มุ่งช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองและผู้ที่สัมพันธ์ด้วย เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. มุ่งช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจ และนำทางชีวิตของตนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. มุ่งป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่ดำเนินชีวิตอยู่

5. มุ่งส่งเสริมให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่ดีตามสังคมที่ต้องการ

โดยสรุปการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายหรือหน้าที่กว้าง 3 ประการดังนี้ (กรมวิชาการ 2523 : 2)

1. การป้องกัน การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในตัวผู้เรียน ฉะนั้น ผู้ดำเนินการแนะแนวจะต้องศึกษาสภาพแวดล้อมในสังคมและธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อกำหนดกิจกรรมที่จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น

2. การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา นอกจากทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ แล้ว บางครั้งการแนะแนวจะมีบทบาทในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครูแนะแนวจะช่วยวิเคราะห์ให้เขาเกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

3. การพัฒนาและส่งเสริม การแนะแนวนอกจากจะป้องกันและช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ แก่ผู้เรียนแล้ว ยังมุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความเจริญพร้อมทั้งด้านความรู้ คุณธรรมอันเป็นคุณสมบัติของพลเมืองดีในอนาคต

พยอม วงศ์สารศรี (พยอม วงศ์สารศรี 2526 : 7) ได้วิเคราะห์หน้าที่ของการแนะแนวกับระดับการศึกษาซึ่งมีลักษณะดังนี้

ระดับการศึกษา	หน้าที่		
	ป้องกัน	ช่วยเหลือและแก้ไข	พัฒนาและส่งเสริม
ระดับอนุบาลศึกษา	**	*	***
ระดับประถมศึกษา	**	*	***
ระดับมัธยมศึกษา	**	**	**
ระดับอุดมศึกษา	*	**	**

- อธิบายตาราง**
- *** ให้ความสำคัญมากที่สุด
 - ** ให้ความสำคัญมาก
 - * ให้ความสำคัญปานกลาง

จากตารางจะพบว่า

ระดับอนุบาลศึกษา เน้นด้านการพัฒนาและส่งเสริมมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นเยาวชนที่ดี เพราะวัยนี้เป็นวัยที่เตรียมความพร้อมทั้งกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาการป้องกันปัญหานั้นเน้นรองลงมา ส่วนการช่วยเหลือ และแก้ไขเน้นอันดับสุดท้าย คือ ให้ความสำคัญปานกลาง เพราะวัยนี้โดยธรรมชาติเด็กยังไม่มมีปัญหามากนัก

ระดับประถมศึกษา เน้นด้านการพัฒนาและส่งเสริมมากที่สุด เช่นเดียวกับการศึกษาระดับอนุบาล เนื่องจากเด็กวัยนี้อยู่ในช่วงของการศึกษาระดับพื้นฐาน การป้องกันปัญหาเน้นรองลงมา การช่วยเหลือและแก้ไขเน้นอันดับสุดท้าย

ระดับมัธยมศึกษา เน้นหน้าที่ของการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน ในอัตราเท่า ๆ กัน เพราะระยะนี้เป็นระยะวัยรุ่น เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ และเป็นวัยที่มีความรุนแรงทางอารมณ์อย่างมาก ประกอบกับการศึกษาระดับนี้มีโปรแกรมให้เลือกเรียน ฉะนั้น ผู้เรียนจึงต้องการแนะแนว

ระดับอุดมศึกษา เป็นวัยที่เริ่มจะเป็นผู้ใหญ่จึงพ้นจากการป้องกันปัญหา ฉะนั้น จึงเน้นการป้องกันปัญหาเป็นอันดับสุดท้าย ส่วนการช่วยเหลือแก้ไข และการพัฒนาส่งเสริมเน้นมากพอ ๆ กัน

5.6 ประเภทของการแนะแนว

การแนะแนวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

5.6.1 การแนะแนวการศึกษา เป็นกระบวนการที่มุ่งให้ข้อมูลและความเข้าใจด้านการศึกษากับผู้เรียนและผู้ปกครอง เพื่อช่วยให้นักเรียนวางแผนทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสติปัญญา ความต้องการ ความสามารถ ความสนใจและความถนัดของงาน ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางการเรียนให้สูงขึ้น รู้จักนำเอาวิชาต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ หัวข้อที่การแนะแนวประเภทนี้ให้ความสนใจ ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดการเรียนของสถาบันต่าง ๆ
- ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการเลือกวิชาเรียน
- การอภิปรายในหัวข้อต่าง ๆ เช่น “ทำอะไรจึงจะเรียนดี”
- การจัดนิทรรศการในหัวข้อต่าง ๆ เช่น “แนะแนวการศึกษาต่อ”

ในการดำเนินการแนะแนวเกี่ยวกับการศึกษานั้น ฝ่ายแนะแนวอาจทำได้ดังนี้

- ให้คำชี้แจงและอธิบายขอบเขตและลักษณะวิชาต่าง ๆ ว่ามีประโยชน์แก่นักเรียนอย่างไร (มีจุดมุ่งหมายและมีขอบเขตอย่างไร)
- แนะนำทางให้นักเรียนรู้จักเรียนและวิธีทำงานให้ได้ผลดี เช่น วิธีอ่านหนังสือ การเขียนหนังสือ การทำการบ้าน เป็นต้น
- การช่วยจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดบรรยากาศบริเวณโรงเรียน บรรยากาศในห้องเรียน เป็นต้น
- ให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับช่องทางและโอกาสในการศึกษา
- จัดให้มีกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนได้ตรวจสอบและสำรวจความสามารถและความบกพร่องของตน

5.6.2 การแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพ การแนะแนวประเภทนี้มุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางและช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความต้องการทั้งของตนเองและสังคม เป็นการช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสทราบและเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพนั้น การเข้าสู่งาน ความก้าวหน้าในอาชีพนั้น ซึ่งการแนะแนวอาจจะให้ข้อมูลและความรู้ในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น

- ความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ
- ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้าของอาชีพต่าง ๆ
- คุณสมบัติที่สำคัญและจำเป็นสำหรับอาชีพเฉพาะอย่าง
- รายได้ของอาชีพต่าง ๆ

ฯลฯ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการแนะแนวด้านอาชีพที่ฝ่ายแนะแนวอาจมีวิธีการช่วยได้ดังนี้

- ช่วยให้นักเรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด ความต้องการ และความสนใจของตนเอง
- บอกเล่าความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ รวมทั้งคุณสมบัติที่เหมาะสมของแต่ละอาชีพ สอดแทรกเข้าไปในระหว่างการสอบ
- ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีและถูกต้องต่ออาชีพการงานที่สุจริตต่าง ๆ รวมทั้งให้มองเห็นคุณค่าของวิชาต่าง ๆ ที่จัดให้เรียนว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
- ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝน ทดลอง และปฏิบัติในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อค้นหาความสามารถและความถนัดของตนเอง
- จัดพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ยังสถานที่ประกอบการที่เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ เพื่อสร้างทัศนคติและความเข้าใจในอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเอง
- ติดตามผลนักเรียนที่จบไปแล้วว่าไปประกอบอาชีพอย่างไรหรือไม่ และจะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

5.6.3 การแนะแนวส่วนตัวและสังคม การแนะแนวประเภทนี้มุ่งให้ความรู้ในด้านที่นักเรียนปรับปรุงตนเอง ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับทางด้านจิตวิทยาและสรีรวิทยา คือ ความเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ร่างกายซึ่งนักเรียนอาจจะไม่เข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงนั้น รวมทั้งความรู้ในด้านการปรับตนเองให้เข้ากับสังคม หัวข้อที่การแนะแนวประเภทนี้ให้ความสนใจประกอบด้วย

- ปัญหาความไม่เข้าใจในครอบครัว
- ปัญหาความไม่เข้าใจกันของเพื่อนในชั้นเรียน
- ปัญหาการไม่กล้าพูดหน้าชั้น

- นิทรรศการเรื่อง “บุคคลตัวอย่างที่ได้รับการยกย่อง”
- อภิปรายเรื่อง “คุณสมบัติของเด็กดี”
- นิทรรศการเรื่อง “สุขภาพอนามัยกับการพัฒนาสังคม”

ฯลฯ

5.7 การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน

การแนะแนวในโรงเรียนมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการแนะแนวจะช่วยเสริมให้การเรียนของนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแนะแนวในระดับมัธยมศึกษาจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการช่วยเหลือพัฒนานักเรียนซึ่งกำลังอยู่ในวัยรุ่น เพราะวัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้อง กระบวนการแนะแนวและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับมีจุดมุ่งหมายอันสำคัญที่สอดคล้องกันประการหนึ่ง คือ การพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีความรู้ทางวิชาการ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม สามารถที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ดังนั้น การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนจะต้องจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับการใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดตามความต้องการ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน ดังนั้น ในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนจะต้องเข้าใจหลักการของหลักสูตรด้วยหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้มีสาระสำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษารอบด้าน อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพตามความสามารถและความสนใจ เป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดโปรแกรมเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ
2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญ และวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล
3. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่น ด้านอาชีพ การจัดสอน วิชาอาชีพ จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรกว้างที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการและสถานประกอบการต่าง ๆ

ในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญของหลักสูตรและสอดคล้องกับพัฒนาการของหลักสูตรระดับต่าง ๆ ด้วย การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนั้น เนื่องจากหลักสูตรเป็นหลักสูตรกว้าง ยิ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 เป็นหลักสูตรที่มีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีซึ่งโรงเรียนจะจัดแผนการเรียนให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจและความสามารถของตนเอง การที่จะให้นักเรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้ดำรงชีวิตบนฐานแห่งคุณธรรม รู้จักเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น กับให้ความรู้และทักษะรวมทั้งเจตคติที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น การศึกษาเล่าเรียนวิชาต่าง ๆ อย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ โรงเรียนมีความจำเป็นต้องจัดบริการแนะแนว เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาตลอดจนการปรับปรุงบุคลิกภาพอันเป็นประโยชน์แก่ตน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

เพราะเหตุนี้หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรในคู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 หน้า 10 ข้อ 10 จึงระบุว่า

“10 การแนะแนว

โรงเรียนต้องจัดให้มีบริการแนะแนวส่วนตัว แนะนำการเรียน และการศึกษาต่อ เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ในการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนนั้น ควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมงานการแนะแนวทั้ง 3 ด้าน คือ การแนะแนวการศึกษา แนะนำอาชีพ และแนะแนวบุคลิกภาพและการปรับตน โดยให้มีกระบวนการจัดที่ต่อเนื่องกันในแต่ละระดับของการศึกษา การจัดรูปแบบของการแนะแนวนั้นอาจมีรูปแบบที่ต่างกันในแต่ละโรงเรียน ชนิดของบริการในการแนะแนวนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างเดียวกัน เช่น ขนาดของโรงเรียน ประเภทของโรงเรียน จำนวนบุคลากรด้านแนะแนว ความต้องการของนักเรียน และระบบการศึกษาหรือหลักสูตรการเรียนการสอน เป็นต้น งานบริการหรือกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนที่ถือว่าเป็นบริการหลักและจะต้องจัดให้สอดคล้องต่อเนื่องกันนั้น นักแนะแนว นักการศึกษาหลายท่านต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรจะจัดจัดให้มีบริการต่าง ๆ ดังนี้ (กรมวิชาการ 2523 : 2., เขาวิน มณีวงศ์ 2527 : 39-42 ., เสริมศักดิ์ วิชาสารภรณ์ 2520 : 23-25., ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ และคณะ 2519 : 146, พยอม วงศ์สารศรี 2526 : 107-118)